

Wstęp

Nauczanie języka angielskiego dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym ma na celu zarówno motywowanie, zachęcanie, stwarzanie sytuacji sprzyjających odkrywaniu świata, jak i wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania jego umiejętności językowych. Nabywanie języka ojczystego jest warunkiem udanego funkcjonowania w danej społeczności i tworzenia więzi emocjonalnych z otoczeniem. Dzieci uczące się języka obcego nie mają tak silnej motywacji do zrozumienia informacji lub wypowiedzania się, dlatego nauczyciel powinien zachęcać je do uczestniczenia w zajęciach i motywować do używania języka obcego. Sposobem na to jest organizowanie interesujących zajęć, które są wciągające dla dzieci, dają im wiele przyjemności i zachęcają do wykorzystania języka angielskiego. Jest to swoista sztuczka, której celem jest ominięcie barier emocjonalnych dzieci. Kiedy zajęcia z języka angielskiego są interesujące, atrakcyjne, dzieci chętnie w nich uczestniczą i aktywnie używają nowego języka. Dlatego najlepszą formą nauczania w przedszkolu i pierwszych trzech klasach szkoły podstawowej jest nauka przez zabawę. Lekcja języka angielskiego musi być atrakcyjna dla dzieci. Zadaniem nauczyciela jest jednak przygotowanie zajęć efektywnych, czyli takich, które skutecznie będą rozwijały umiejętności językowe uczniów. Zapewnienie swoistego BALANSU pomiędzy tymi aspektami jest właśnie najtrudniejszym składnikiem pracy nauczyciela, jest sztuką.

Sztuce bycia nauczycielem języka angielskiego, gdy uczniami są dzieci, czyli odnajdywania balansu pomiędzy atrakcyjnością i efektywnością nauczania, jest poświęcona niniejsza książka. Jest ona adresowana do wszystkich nauczycieli. Do tych, którzy dopiero zaczynają swoją przygodę w pracy i poszukują pomysłów, aby zaplanować udaną lekcję. Również do tych, którzy zmuszeni ciągłymi zmianami w edukacji, niespodziewanie stają twarzą w twarz z nowym wyzwaniem – zadaniem nauczania języka angielskiego. Także do tych, którzy czują się zmęczeni nadmiarem pracy i nasilającym się wypaleniem zawodowym i potrzebują gotowych pomysłów, dających im chwilowy odpoczynek „w tworzeniu”. Zachęcam do zapoznania się z tą książką także tych nauczycieli, którzy potrzebują inspiracji, jak sobie poradzić w określonych sytuacjach, by ich zajęcia były ciekawe i skuteczne. I tych, którzy potrzebują wsparcia, mają bowiem poczucie opuszczenia w swoich codziennych zmaganiach.

Książka zawiera gotowe pomysły, które nie tylko uatrakcyjnają lekcje, ale i pomagają nauczycielowi w efektywnym nauczaniu języka angielskiego. Konstrukcja książki pozwala na swobodny wybór tych materiałów, które w danej chwili są potrzebne w pracy. Jest to publikacja o charakterze metodycznym, stanowiąca połączenie teorii i praktyki nauczania języka angielskiego w przedszkolu i klasach 1–3. Wnosi szerokie ujęcie tematyki i nowoczesne spojrzenie na pracę nauczyciela. Tworząc ją, korzystałam z najnowszych osiągnięć europejskiej pedagogiki i metodyki. Wszystkie rozdziały zawierają informacje teoretyczne, dzięki czemu poszerzają wiedzę nauczycieli, od których współczesny system edukacyjny wymaga stałego rozwoju (Szempruch, 2012, 2013). W publikacji odnoszę się do takich zagadnień, jak nauczanie wzrokowców, kinestetyków, czuciowców i słuchowców,

indywidualizacja pracy (w tym nauczanie dyslektyków), wielokulturowość, edukacja plastyczna, inscenizacje i teatr, nowoczesna technologia, edukacja zdrowotna i integracja języka angielskiego z matematyką oraz projekty międzynarodowe. Analizuję również teoretyczne i praktyczne aspekty okresu bezpodręcznikowego, pracy w parach i grupach, wzbudzania pozytywnych emocji (inspirując się sugestopedią) i motywacji, rozwijania twórczości u dzieci, omawiam rytuały klasowe, uczenie się poza murami szkoły oraz przygotowanie rodziców do współpracy z nauczycielem i korzyści z uczenia się na kursach językowych. W książce zamieszczone są przykłady rozwiązań praktycznych i moje własne pomysły na ćwiczenia, omówione w oparciu o podbudowę teoretyczną. Podejmuję próbę przekazania nauczycielom wiedzy pedagogicznej i metodycznej, spoglądając na nią okiem praktyka, przenosząc ją na pole codziennych doświadczeń i pomagając uczącym w rozwiązywaniu problemów w klasie.

Z książką tą jestem mocno związana emocjonalnie. Stanowi ona obraz mojej refleksji pedagogicznej i przemyśleń wynikających z łączenia pracy nauczyciela akademickiego, nauczyciela języka angielskiego i metodyka. Jest to pozycja przygotowana w oparciu o moje artykuły drukowane w „Nauczaniu Początkowym” w latach 2008–2016 i sięgająca do całości mojej biografii zawodowej. W ciągu wielu lat pracy nabierałam doświadczenia, sama prowadząc zajęcia językowe dla dzieci, ale i obserwując nauczycieli podczas hospitacji w szkołach językowych i na wyjazdach studyjnych oraz prowadząc szkolenia jako trener nauczycieli. Przez te lata budowałam swoją wiedzę i przenosiłam ją na pole praktyki także jako nauczyciel akademicki: w pracy ze studentami rozpatrywałam skuteczne sposoby przyswojenia jej i wykorzystania; jako opiekun praktyk obserwowałam, jak skuteczne i ciekawe dla dzieci są te pomysły. Będąc matką, podpatruję też swoje dzieci – ich nauka i zabawa dostarcza mi dodatkowych pomysłów do nauczania języka angielskiego. Wiele przedstawionych w książce ćwiczeń to ich „autorskie” pomysły, niekiedy nawet stworzone na moje zamówienie – wtedy, gdy pracowałam nad kolejnym tekstem.

Mam nadzieję, że przedstawione pomysły i komentarze zaciekawią nauczycieli, którzy podobnie jak ja mają różne doświadczenia i wielostronne spojrzenie na świat. Szczerze zachęcam zatem do poszukiwania inspiracji w niniejszej książce i tworzenia własnych pomysłów w oparciu o moje przemyślenia i refleksje.

Problemy w klasie, czyli gdzie szukać odpowiedzi na nurtujące nas pytania

Przewodnik po publikacji

Przedstawiona książka zawiera wiele porad praktycznych. Aby ułatwić korzystanie z niej, zachęcam do zapoznania się z przewodnikiem, w którym próbowałam zwięźle wskazać, jakie działania warto podjąć i z jakimi fragmentami książki warto zapoznać się w sytuacji problemowej. Zaprezentowane poniżej problemy i pytania pojawiały się często na moich warsztatach z nauczycielami. Jest to lista otwarta i z pewnością nie odpowiada na wszystkie pytania związane z codzienną pracą. Sądzę, że w książce można będzie znaleźć znacznie więcej wskazówek i porad niż tylko zasugerowane poniżej. Zachęcam zatem do zapoznania się z całym tekstem.

1. *Jak zmotywować dzieci do nauki języka angielskiego?* Przekonaj dzieci, że język służy do codziennej komunikacji – mów po angielsku, gdy tylko można, organizuj sprawy klasowe i otoczenie dzieci, wplatając język angielski (4.1. i 4.4.), pamiętaj o dobrych relacjach z rodzicami, którzy motywują dzieci w domu (5.1.), przełamuj schemat lekcji (4.5., skorzystaj z pomysłów z 5.2.), dbaj o swoje relacje z dziećmi na lekcjach i zajęciach w przedszkolu (4.3., 4.4.), a dzieci sympatię do nauczyciela przeniosą na język angielski.
2. *Jak zapewnić na lekcjach zainteresowanie dzieci i ich aktywność?* Zachęć dzieci do pracy, wprowadzając „bajkowy” lub zabawowy charakter lekcji (pomogą ci niektóre rytuały klasowe – 4.4.), zapewnij urozmaicone zajęcia, adekwatne do wszystkich typów dzieci: wzrokowców, słuchowców, dotykowców i kinestetyków (2.1.–2.5.), zmieniaj tempo i sposób pracy – stosuj ćwiczenia pobudzające i uspokajające, zmieniaj podział na grupy (4.2.), organizuj gry (4.1.), zabawy (np. ruchowe – 2.2.) i zajęcia artystyczne (3.3., 3.4., 3.5.), zapewnij potrzebę używania języka angielskiego przez wprowadzenie luki informacyjnej (1.2.), dodaj coś ciekawego spoza książki (3.1., 3.2., 3.6., 3.7.), daj każdemu dziecku szansę na sukces w grach (4.1.), zabawach ruchowych (2.2.), podczas śpiewania (2.3.), rysowania (3.4.) itd., a nie tylko w nauce języka angielskiego.
3. *Jak poradzić sobie z pierwszakami w szkole?* Wprowadzaj je pomału do systemu szkolnego (4.1., 4.4.), dbaj o emocje dzieci, aby nie czuły się gorsze i słabsze (4.3.), daj każdemu dziecku szansę na sukces w grach (4.1.), zabawach ruchowych (2.2.), podczas śpiewania (2.3.), rysowania (3.4.) itd., a nie tylko w nauce języka angielskiego, dbaj o dobre relacje z rodzicami, którzy mogą ci pomóc w razie potrzeby (5.1.).
4. *Jak postępować, aby dzieci wiedziały, co mają zrobić na lekcji?* Starannie przygotuj się do udzielania instrukcji (1.1.), wykorzystuj ruch i materiały wizualne do wyjaśnienia znaczenia słów (2.4.), wprowadź znane dzieciom rytuały klasowe (4.4.).
5. *Mam duże różnice intelektualne wśród dzieci w klasie – jak mogą sobie z tym poradzić?* Stosuj szeroką indywidualizację pracy – przygotuj odmienne ćwiczenia dla grup wzrokowców, słuchowców, dotykowców i kinestetyków (2.1.–2.4.), pomyśl o dyslektykach (2.5.), podziel wszystkie dzieci na grupy (4.2.), dbaj o emocje dzieci, aby nie czuły się gorsze i słabsze (4.3.), daj każdemu dziecku szansę na sukces

- w grach (4.1.), zabawach ruchowych (2.2.), podczas śpiewania (2.3.), rysowania (3.4.) itd., a nie tylko w nauce języka angielskiego.
6. *Jak unikać złego zachowania dzieci na lekcjach? Co robić, kiedy przeszkadzają?* Zastanów się nad przyczyną przeszkadzania (2.3.), starannie zadbaj o to, aby dzieci widziały sens mówienia po angielsku – podaj cel komunikacyjny, a nie samą naukę dla nauki lub „ćwiczenie języka angielskiego, żeby znać język” i stwórz lukę informacyjną (1.1., 1.2.), upewnij się, że dzieci rozumieją instrukcję do ćwiczeń (1.1.), stwórz miłą atmosferę (4.1., 4.2., 4.3.), zmieniaj charakter ćwiczeń z uspokajających na pobudzające, zakończ wykonywanie zadań, zanim dzieci znudzą się nimi (4.4.), wprowadzaj dużo gier i zabaw.
  7. *Moje dzieciaki nie usiedzą na miejscu – co mogę z tym zrobić? Jak je opanować?* Planuj zajęcia z przewagą ćwiczeń ruchowych (2.2.) i zadań dla czuciowców (2.1.), wychodź z nimi poza klasę (4.5.).
  8. *W jaki sposób przygotować lekcję, by uniknąć monotonii narzuconej przez podręcznik?* Pomyśl o ćwiczeniach spoza książki (rozdział o okresie bezpodręcznikowym – 4.1.), dodaj różne zabawy i gry, wprowadź dodatkowo piosenki (2.3.) i bajki (1.1., 1.3.), przełam schemat nauczania – wyjdź poza budynek szkoły (4.5.), urozmaicaj lekcję pracami artystycznymi (3.3., 3.4., 3.5.) i dodawaj inne treści do zajęć językowych (3.1., 3.6., 3.7.).
  9. *Czy nauka piosenki może być efektywna? Zwykle dzieci jej nie śpiewają, dlaczego?* Przygotuj dzieci do dobrego odbioru piosenki przez osłuchanie ich z nią (nawet jako tło – 2.3.), dzięki zrozumiałym instrukcjom (1.1.), zabawom ruchowym (2.2.) i pomocom wizualnym (2.4.); pamiętaj o przećwiczeniu wymowy, zanim pojawi się słowo pisane (1.2., przykład wierszyka w 2.1.), przygotuj ciekawe ćwiczenia do piosenki, wykorzystując ją jako materiał podstawowy na lekcji (2.3.), dodaj elementy kulturoznawcze, aby zainteresować dzieci nie lubiące śpiewania (3.1.) lub wykorzystaj piosenkę jako element teatralny (3.5.).
  10. *Jak korzystać z bajek, aby nauczyć dzieci języka angielskiego?* Bajki nie tylko ułatwiają rozwijanie umiejętności słuchania (1.1.) i czytania ze zrozumieniem (1.3.), ale pomagają też przy nauczaniu mówienia i pisania (wybrane ćwiczenia z podrzdziałów 1.2., 1.4.), poszerzają wiedzę dzieci w różnych zakresach (przykłady bajek i postaci bajkowych – 3.1., 3.6.), pozwalają na rozwijanie talentów artystycznych (3.3., 3.4.) oraz ułatwiają przygotowanie teatrzyku (3.5.).
  11. *Jakie gry można adaptować do nauczania języka angielskiego?* Każdą grę można wykorzystać na lekcji, trzeba ją tylko odpowiednio przygotować i zorganizować po angielsku. Wszystko może stać się grą i zabawą językową, należy jedynie dodać zabawowy kontekst i zachęcić dzieci (będziemy się bawić/gruć, a NIE: nauczymy się). Nauczanie dzieci to nauka przez zabawę, więc we wszystkich rozdziałach podane są przykłady gier i zabaw.
  12. *Jak unikać błędów w wymowie uczniów i jak je „nieszkodliwie” poprawiać?* Pamiętaj o przećwiczeniu wymowy, zanim pojawi się słowo pisane (1.2., przykład wierszyka w 2.1.), przeczytaj o sposobach poprawiania błędów (1.2.).